

СЕРЕДА ОЛЕНА ГРИГОРІВНА

доктор юридичних наук, професор, доцент кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КРАСЮК ТЕТЯНА ВАСИЛІВНА

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УДК 349.245

DOI 10.37772/2518-1718-2022-2(38)-7

РОЗІРВАННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ У РАЗІ СКАСУВАННЯ ДОПУСКУ ДО ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

У статті висвітлено проблемні питання, пов'язані із розірванням трудового договору з ініціативи роботодавця в разі відмови у доступі до державної таємниці або скасування допуску до державної таємниці, якщо виконання покладених на працівника обов'язків вимагає доступу до такої таємниці. Доведено, що роботодавець повинен заздалегідь повідомляти працівника про те, що допуск його до державної таємниці несе певні, встановлені законом, обмеження прав, а також він повинен бути ознайомлений з встановленою мірою відповідальності за порушення законодавства про державну таємницю. Звернено увагу на те, що чинне законодавство України не передбачає чіткого переліку посад і робіт, які потребують отримання доступу до інформації, що становить державну таємницю. Аргументовано неможливість створення диференційованої тарифікації посад, які передбачають роботу із секретною інформацією. Запропоновано виключити таку підставу припинення трудового договору, як скасування допуску до державної таємниці, з переліку підстав розірвання трудового договору за ініціативою роботодавця і включити її до підстав припинення трудових відносин, що не залежать від волі сторін трудового договору. Сформульовано пропозиції до Закону України «Про державну таємницю». Для отримання допуску до державної таємниці окремі суб'єкти, такі, як Президент України, Голова Верховної Ради України, Прем'єр-міністр України та інші члени Кабінету Міністрів України, Голова Верховного Суду, Голова Конституційного Суду України, Генеральний прокурор, Голова Служби безпеки України, Голова та інші члени Рахункової палати, народні депутати України, повинні мати не лише письмове зобов'язання щодо збереження державної таємниці, а й проходити перевірку в спеціальному органі. Відмова від проходження спеціальної перевірки є беззаперечною підставою відмови у наданні допуску до державної таємниці.

Ключові слова: розірвання трудового договору, державна таємниця, допуск працівника до державної таємниці, інформаційна безпека, національна безпека, секретна інформація, інформація з обмеженим доступом.

Постановка проблеми. Збереження державної таємниці, запобігання її розголошенню було і залишається пріоритетним надважливим завданням держави для забезпечення власної безпеки. Усі заходи, пов'язані з недопущенням витоку секретної інформації, набувають особливої ваги під час збройних конфліктів. Так, в умовах воєнного стану, введеного у зв'язку з повномасштабним вторгненням Російської Федерації на територію України, ступінь охорони державної таємниці, як складової частини загальної системи забезпечення національної безпеки нашої держави, на порядок підвищується. Державна таємниця є одним із найважливіших видів інформації

з обмеженим доступом, і її розголошення може призвести до завдання шкоди національній безпеці, а особливо у тих випадках, коли існує вірогідність, що допуск до державної таємниці, через різні причини, зокрема й через недосконалість правової регламентації, надано особам, які можуть її розголошувати. Тому, з огляду на реальні загрози державній безпеці України, викликані агресією РФ, зараз, як ніколи, правовий механізм допуску і доступу працівника та скасування допуску до державної таємниці потребує переосмислення та на основі аналізу розробки більш суворих, проте, продуманих вимог до процедури зазначених вище заходів, пов'язаних з виконанням

трудової функції. Зміни, яких потребує законодавство у цьому питанні, вкрай важливі для зміцнення охорони державної таємниці та мінімізації ризиків, витоку секретних відомостей.

Проблеми захисту державної таємниці набули особливої актуальності в останні роки, під час глибоких соціально-економічних перетворень в Україні, коли, з одного боку, виникли нові загрози національній безпеці, а з іншого, і це треба, на жаль, визнати, – охорона державної таємниці не завжди здійснювалася належним чином. Про наявність проблем на цій важливій для захисту держави ділянці свідчать і непоодинокі трудові спори, у тому числі й з приводу різних колізійних аспектів допуску й доступу до державної таємниці, які розглядаються в адміністративних судах. Тож очевидною стає потреба уважного перегляду окремих норм законодавства, які регулюють, зокрема, відмову в наданні допуску до державної таємниці.

З огляду на викладене, **метою статті** є розкриття особливостей розірвання трудового договору у разі скасування допуску до державної таємниці в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Складним правовим аспектам розірвання трудового договору у зв'язку із скасуванням допуску до державної таємниці присвячено праці таких фахівців у сфері трудового права, як О. Бондара, Л. Купіної, О. Семенюк, А. Цапенко, О. Ярошенка та ін. Проте на даному етапі необхідні нові актуальні дослідження, пошук сучасних підходів до регламентаційних питань звільнення працівника через вказані обставини.

Виклад основного матеріалу. У разі скасування допуску до державної таємниці працівник може бути звільнений за ініціативою роботодавця. Правовий механізм допуску працівника до державної таємниці та розірвання трудового договору у зв'язку із скасуванням допуску до державної таємниці містить низку спірних питань, які потребують вивчення з позицій посилення загроз завдання шкоди національній безпеці розголошенням державної таємниці в умовах воєнного конфлікту та усунення колізійних моментів, суперечностей.

Завдання забезпечення безпеки держави зумовлюють потребу у захисті його інформаційних ресурсів від витоку важливої політичної, економічної, науково-технічної та військової інформації. Цим і визначається існування інституту державної таємниці, що створює можливість для держави проводити незалежну інформаційну політику, захищати свої національні інтереси [1, с. 10].

Однією з підстав розірвання трудового договору за ініціативою роботодавця може бути виявлення невідповідності працівника займаній посаді або виконуваній роботі в разі відмови у наданні допуску до державної таємниці або скасування допуску до дер-

жавної таємниці, якщо виконання покладених на нього обов'язків вимагає доступу до державної таємниці. Дійсно, праця окремих працівників передбачає, що при виконанні ними трудової функції їм може бути довірена державна таємниця. Відносини, що виникають у сфері охорони державної таємниці регулюються Конституцією України, Законами України «Про інформацію», «Про державну таємницю», «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», «Про доступ до публічної інформації», «Положенням про технічний захист інформації в Україні», «Порядком організації та забезпечення режиму секретності в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях» та ін.

Державна таємниця є самостійним правовим інститутом суверенної демократичної держави, який визначає коло відомостей, поширення яких може заподіяти шкоду зовнішній безпеці України. Інститут державної таємниці є основною складовою системи інформаційної безпеки, що є частиною системи національної безпеки держави [2, с. 40–41]. В юридичній літературі можна знайти різні підходи до визначення поняття «державна таємниця». Так, А. М. Супруненко визначає державну таємницю як інформацію, певні відомості, несанкціонований доступ до яких може заподіяти шкоду інтересам держави [3, с. 14]. К. В. Антонов розглядає державну таємницю як правовий інститут держави, що дозволяє їй проводити незалежну політику, обстоювати власні інтереси, мати можливість впливати на поведінку інших держав та перебіг міжнародних подій у бажаному для себе напрямі [4, с. 356]. На думку І. І. Трембач, державна таємниця означає вид таємної (секретної) інформації, інформації з обмеженим доступом у певних (визначених) сферах відносин, посягання на яку може спричинити шкоду національній безпеці держави [5, с. 230]. П. Ф. Пузирний у своїй праці вказує, що під державною таємницею, треба розуміти інформацію, яка в установленому порядку віднесена до державної таємниці та захищається державою відповідно до нормативно-правових актів [2, с. 40]. Таким чином, можна зробити висновок, що в сучасній юридичній науці відсутній єдиний підхід до визначення такого поняття, як «державна таємниця».

На законодавчому рівні поняття «державна таємниця» закріплено у ст. 1 Закону України Про державну таємницю» [6]. Під державною таємницею розуміється вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані в порядку, встановленому цим Законом, державною

таємницею і підлягають охороні державою. Цілком поділяємо думку В. М. Шлапаченко, який вказує на некоректність формулювання у визначенні поняття державної таємниці слів «може завдати». Він зазначає, що, розглядаючи певну ймовірність такої можливості, логічно припустити й інший розвиток подій – «може не завдати». Тому пропонує замінити словосполучення «може завдати» на інше, а саме «завдає або створює загрозу завдання шкоди» [7, с. 43]. Отже, у зв'язку з тим, що в сучасній юридичній науці не існує єдиного критерію щодо виведення такої дефініції, як «державна таємниця», пропонуємо закріпити у Законі України «Про державну таємницю» таке визначення цього терміна: державна таємниця – вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення якої завдає або створює загрозу для національної безпеки України та яка захищається державою відповідно до нормативно-правових актів.

У контексті нашого дослідження слід уточнити зміст і особливості правового механізму надання та скасування допуску до державної таємниці. Щоб надати дозвіл на допуск до державної таємниці, насамперед необхідно встановити необхідність роботи громадянина із секретною інформацією. Рішення про надання допуску громадянину до державної таємниці приймається керівником відповідного органу державної влади, органом місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації не пізніше ніж через п'ять днів після отримання позитивного висновку органу СБУ та облікової картки. Працівник, якому необхідно отримати допуск до державної таємниці, повинен пройти відповідну перевірку та взяти на себе письмове зобов'язання, щодо збереження державної таємниці, яка йому була довірена.

Залишається відкритим питання, чи повинен роботодавець заздалегідь повідомити майбутнього працівника, що його діяльність потребуватиме допуску до державної таємниці і що в разі втрати цього допуску на підставі положень статті 23 Закону України «Про державну таємницю» його може бути звільнено [8 с. 201]. На нашу думку, такого працівника потрібно повідомляти про те, що допуск його до державної таємниці несе певні обмеження прав, встановлені законом, а також що він повинен бути ознайомлений із встановленою мірою відповідальності за порушення законодавства про державну таємницю. Таке попередження за своєю суттю є застережним, оскільки полягає в тому, що майбутній працівник при отриманні допуску до державної таємниці наперед знає про можливі правові наслідки, тож усвідомлено робить свій вибір.

Згідно зі ст. 23 Закону України «Про державну таємницю» допуск до державної таємниці не нада-

ється у разі: 1) відсутності у громадянина обґрунтованої необхідності в роботі із секретною інформацією; 2) сприяння громадянином діяльності іноземної держави, іноземної організації чи їх представників, а також окремих іноземців чи осіб без громадянства, що завдає шкоди інтересам національної безпеки України, або участі громадянина в діяльності політичних партій та громадських організацій, діяльність яких заборонена у порядку, встановленому законом; 3) відмови громадянина взяти на себе письмове зобов'язання щодо збереження державної таємниці, яка буде йому довірена, а також за відсутності його письмової згоди на передбачені законом обмеження прав у зв'язку з допуском до державної таємниці; 4) наявності у громадянина судимості за тяжкі або особливо тяжкі злочини або за вчинення кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111 Кримінального кодексу України, не погашеної чи не знятої в установленому порядку; 5) наявності у громадянина психічних розладів, які можуть завдати шкоди охороні державної таємниці, відповідно до переліку, затвердженого наказом Міністерством охорони здоров'я України і Службою безпеки України від 13.05.2002 рок № 174/13) [6].

Крім цього, громадянину також може бути відмовлено у наданні допуску до державної таємниці у разі: 1) повідомлення громадянином під час оформлення допуску недостовірних відомостей про себе; 2) постійного проживання громадянина за кордоном або оформлення ним документів на виїзд для постійного проживання за кордоном; 3) невиконання громадянином обов'язків щодо збереження державної таємниці, яка йому довірена або довірялася раніше.

Перевірка громадян у зв'язку з їх допуском до державної таємниці здійснюється органами Служби безпеки України у строк до одного місяця. У ході перевірки органами Служби безпеки України з'ясується наявність чи відсутність вище перелічених обставин.

Як справедливо звертають науковці увагу на те, що чинне законодавство України не передбачає чіткого переліку посад і робіт, для здійснення яких є потреба отримання доступу до інформації, що становить державну таємницю [8 с. 201].

Працівнику, який отримує доступ до державної таємниці, законодавством передбачається надання певних компенсацій, види, розміри та порядок надання яких встановлюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про види, розміри і порядок надання компенсацій громадянам у зв'язку з роботою, яка передбачає доступ до державної таємниці» від 15.06.1994 р. № 414. В юридичній літературі висловлюється думка про відмову від виплати працівникам грошової компенсації за роботу в умо-

вах режимних обмежень, перехід на диференційовану тарифікацію посад, які передбачають роботу із секретною інформацією, оскільки існуюча система провокує необґрунтоване віднесення посад до таких, що передбачають роботу із секретними документами й призводить до невиправданого розширення кола осіб, що матимуть доступ до секретної інформації [9 с. 118]. Із цією позицією ми не можемо цілком погодитися. Створити диференційовану тарифікацію посад, які передбачають роботу із секретною інформацією, практично неможливо. Це пояснюється тим, що на кожному підприємстві існує своя вузька специфіка, тож передбачити всі посади для тарифікації буде вкрай складно.

Скасування раніше наданого допуску до державної таємниці здійснюється органами Служби безпеки України у разі виникнення або виявлення обставин, передбачених статтею 23 Закону України «Про державну таємницю», або після припинення громадянським діяльністю, у зв'язку з якою йому було надано допуск, втрати ним громадянства або визнання його недієздатним на підставі інформації, здобутої органами Служби безпеки України або отриманої від державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій.

На прохання громадянина його допуск до державної таємниці скасовується протягом трьох днів з часу звернення з приводу скасування допуску.

Повідомлення про скасування громадянину допуску до державної таємниці з посиланням на відповідні положення статті 23 Закону орган Служби безпеки України надсилає до державного органу, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, де такий громадянин провадить діяльність, пов'язану з державною таємницею. Громадянин має право оскаржити скасування йому допуску до державної таємниці в порядку, встановленому законом.

У випадках зі скасуванням допуску працівника до державної таємниці правові наслідки щодо нього є такими самими, як і при відмові у наданні допуску до державної таємниці, тобто працівника, якому скасовано допуск до державної таємниці, якщо виконання трудових чи службових обов'язків вимагає доступу до державної таємниці, а переміщення на інше робоче місце чи іншу посаду неможливе, може бути в передбаченому законодавством порядку переведено на іншу роботу або службу, не пов'язану з державною таємницею, чи звільнено.

Як уже зазначалося, відповідно до п. 2 частини 1 статті 40 КЗпП України трудовий договір може бути розірваний роботодавцем у випадку виявленої невідповідності працівника займаній посаді або виконуваній роботі в разі відмови у наданні допуску до державної таємниці або скасування допуску до дер-

жавної таємниці, якщо виконання покладених на нього обов'язків вимагає доступу до державної таємниці. У частині 2 статті 40 КЗпП йдеться, що звільнення з підстави, зазначеної у пункті 2 цієї статті, допускається, якщо неможливо перевести працівника, за його згодою, на іншу роботу.

Натомість Закон України «Про державну таємницю» встановлює, що громадянина, якому скасовано допуск до державної таємниці, якщо виконання трудових чи службових обов'язків вимагає доступу до державної таємниці, а переміщення на інше робоче місце чи іншу посаду неможливе, може бути в передбаченому законодавством порядку переведено на іншу роботу або службу, не пов'язану з державною таємницею, чи звільнено.

У зв'язку з тим, що у цьому разі працівник підлягає обов'язковому звільненню (у разі неможливості переведення його на іншу роботу, не пов'язану з державною таємницею), зазначену норму можна вважати імперативною, тобто такою, що виражає категоричне розпорядження держави, чітко позначає дії і не допускає жодних відхилень від вичерпного переліку прав і обов'язків суб'єктів.

Виходячи зі змісту статті 40 КЗпП, роботодавець має право розірвати трудовий договір за вказаною підставою, але він не зобов'язаний це робити, оскільки таку норму КЗпП України можна вважати диспозитивною, тобто такою, в якій держава наказує варіант поведінки, що дозволяє сторонам регульованих відносин самим визначати права й обов'язки в окремих випадках. Отже, існує явна суперечність норм чинного законодавства України, викликана недосконалістю п. 2 статті 40 КЗпП України.

Крім того, включення такої підстави звільнення, як скасування допуску до державної таємниці, до статті 40 КЗпП є необґрунтованим, оскільки звільнення працівника в цьому разі не залежить від волі роботодавця. Як вже зазначалося, ініціатива у такому випадку належить органу СБУ, який має право робити обґрунтовані висновки щодо скасування допуску громадянина до державної таємниці і направляти їх у вигляді повідомлення до відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, де той працює. Отже, вважаємо за доцільне виключити таку підставу припинення трудового договору, як скасування допуску до державної таємниці, з переліку підстав розірвання трудового договору за ініціативою роботодавця й включити її до підстав припинення трудових відносин, що не залежать від волі сторін трудового договору. У цьому разі, як уже зазначалося, має місце воля органу СБУ, його рішення, яке є обов'язковим до виконання відповідними роботодавцями.

Цілком поділяємо думку О. Бондаря, який зауважив, що вищевказану підставу розірвання трудового

договору доволі важко віднести до складової категорії невідповідності працівника займаній посаді або виконуваній роботі, оскільки у разі розголошення державної таємниці настає кримінальна відповідальність і працівника тоді звільнять за п. 7 ст. 36 КЗпП України (у зв'язку із набуттям законної сили вирок суду) [11, с. 49].

Окремо звернемо увагу на те, що Закон України «Про державну таємницю» чітко розрізняє поняття допуск до державної таємниці і доступ до державної таємниці (стаття 1 Закону). Допуск до державної таємниці – оформлення права громадянина на доступ до секретної інформації. Доступ до державної таємниці – надання повноважною посадовою особою дозволу громадянину на ознайомлення з конкретною секретною інформацією та провадження діяльності, пов'язаною з державною таємницею, або ознайомлення з конкретною секретною інформацією та провадження діяльності, пов'язаною з державною таємницею, цією посадовою особою відповідно до її службових повноважень.

Існує також правовий механізм надання доступу до державної таємниці за посадою, яку займає особа. Президенту України, Голові Верховної Ради України, Прем'єр-міністру України та іншим членам Кабінету Міністрів України, Голові Верховного Суду, Голові Конституційного Суду України, Генеральному прокурору, Голові Служби безпеки України, Голові та іншим членам Рахункової палати, народним депутатам України доступ до державної таємниці усіх ступенів секретності надається за посадою після взяття

ними письмового зобов'язання щодо збереження державної таємниці. З цього можна зробити висновок, що вказаним суб'єктам допуск надається без перевірки в спеціальних органах, просто після підписання документа про нерозголошення інформації.

Висновки. Вважаємо, що механізм процедури надання доступу до державної таємниці стосовно зазначених суб'єктів потребує змін на законодавчому рівні, що дозволить уникнути реальних загроз національній безпеці нашої держави. Отже, вищезгадані особи для отримання допуску до державної таємниці повинні мати не лише письмове зобов'язання щодо збереження державної таємниці, а й проходити перевірку в спеціальному органі. Відмова від проходження такої перевірки вважатиметься беззаперечною підставою відмови у наданні допуску до державної таємниці.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок про існування окремих проблемних питань, які пов'язані з правовим регулюванням доступу окремих осіб до державної таємниці та розірванням трудового договору з ініціативи роботодавця в разі відмови у наданні доступу до державної таємниці або скасування допуску до державної таємниці, якщо виконання покладених на працівника обов'язків вимагає доступу до такої таємниці. Зроблені нами наукові узагальнення та запропоновані пропозиції можуть бути використані у процесі підготовки проекту Трудового кодексу України, при внесенні змін до Закону України «Про державну таємницю», «Про контррозвідувальну діяльність», «Про Службу безпеки України».

ЛІТЕРАТУРА

1. Волошина М. О. Порядок охорони державної таємниці: навч. посіб. / Волошина М. О., Мулявка Д. Г., Пеньков С. В., Супруненко А. М. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2021. 429 с.
2. Пузирний П. Ф. Державна таємниця: поняття та сутність. *Адміністративне право*. 2020/ № 1(6). С. 37–41.
3. Супруненко А. М. Організація охорони державної таємниці в Україні : навч. посіб. / Супруненко А. М., Башта І. І., Лисеюк А. М., Свіріна К. С. (Серія «На допомогу студенту УДФСУ»; т. 68). Ірпінь : УДФСУ, 2020. 370 с.
4. Антонов К. В. Проблеми правової охорони інституту державної таємниці у кримінальному провадженні. *Юридичні науки. Електронний журнал*. 2020. № 2. С. 355–358. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2020/94.pdf
5. Трембач І. І. Поняття державної таємниці як об'єкта кримінально-правової охорони. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. Спецвипуск. Ч. 1. С. 227 – 230.
6. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>.
7. Шлапаченко В. М. Шляхи удосконалення нормативно-правового визначення державної таємниці. *Information Security of the Persons, Society and State*. 2013. № 3. С. 41–44.
8. Купіна Л. Ф., Гнинюк Р. Ф. Скасування допуску до державної таємниці як підстава для припинення трудового договору з працівником. *Дванадцять юридичних читання. Держава у суспільно-юридичних процесах: виклики і загрози*: матеріали міжнар. наук. конф. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. С. 199 – 202.
9. Болдир С. В. Реформування системи охорони державної таємниці: правові аспекти. *Інформація і право*. 2018. №1 (24). С. 112–120.
10. Про види, розміри і порядок надання компенсацій громадянам у зв'язку з роботою, яка передбачає доступ до державної таємниці: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 черв.1994 р. № 414. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/414-94-%D0%BF#Text>.

11. Бондар О. С. Правове регулювання звільнення працівників за невідповідність займаній посаді або виконуваній роботі : дис. ... канд. юрид. наук. Дніпропетровськ, 2015. 230 с.

REFERENCES

1. Voloshyna M. O. (2021). Voloshyna M. O., Muliavka D. H., Pienkov S. V., Suprunenko A. M. (Eds.). The order of protection of state secret. Dnipro: Dnipropetrovskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].
2. Puzyrnyi P. F. (2020). State Secret: Concepts and Essence. *Administrativne parvo*, 1(6), 37–41 [in Ukrainian].
3. Suprunenko A. M. (2020). Suprunenko A. M., Bashta I. I., Lyseiuk A. M., Svirina K. S. (Eds.). Organization of State Security Protection in Ukraine. (Seriiia «Na dopomohu studentu UDFSU»); Vol. 68). Irpin : UDFSU, 2020. [in Ukrainian].
4. Antonov K. V. (2020). Problems of legal protection of the institution of state secrecy in criminal proceedings. *Yurydychni nauky*, 2, 355–358. Retrieved from http://www.lsej.org.ua/2_2020/94.pdf [in Ukrainian].
5. Trembach I. I. (2017). The concept of state secret as an object of criminal law protection. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*. Special Issue. Part. 1, 227–230 [in Ukrainian].
6. Law of Ukraine On State Secrets № 3855-XII (1994, January 21). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#text> [in Ukrainian].
7. Shlapachenko V. M. (2013). Ways to improve the legal definition of state secret. *Information Security of the Persons, Society and State*, 3, 41–44 [in Ukrainian].
8. Kupina L. F., Hnyniuk R. F. (2017). Skasuvannia dopusku do derzhavnoi taiemnytsi yak pidstava dlia pryypynennia trudovoho dohovoru z pratsivnykom. *Dvanadtsiati yurydychni chytannia. Derzhava u suspilno-yurydychnykh protse-sakh: vyklyky i zahrozy: materialy mizhnar. nauk. konf.* Kyiv: Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 199–202 [in Ukrainian].
9. Boldyr S. V. (2018). Reforming the state secrecy protection system: Legal aspects. *Informatsiia i parvo*, 1 (24), 112–120 [in Ukrainian].
10. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On the types, size and procedure for providing compensation to citizens in connection with work that provides access to state secrets No. 414 (1994, June 15). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/414-94-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
11. Bondar O. S. (2015). Legal regulation of dismissal of employees for inconsistency with a position or work performed. *Candidate's thesis*. Dnipropetrovsk [in Ukrainian].

SEREDA OLENA

2nd PhD, Professor, Associate Professor of the Department of Labor Law
of Yaroslav Mudryi National Law University

KRASYUK TETYANA

PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Labor Law
of Yaroslav Mudryi National Law University

TERMINATION OF THE EMPLOYMENT AGREEMENT IN THE CASE OF ABOLITION OF ADMISSION TO A STATE SECRET: TO PROBLEM ISSUES

Problem settings. Problems of protection of state secrets have become especially relevant in recent years, during the deep socio-economic transformations in Ukraine, when, on the one hand, new threats to national security, and on the other, and this must, unfortunately, admit - protection of state secrets not always carried out properly. The existence of problems in this important area for the protection of the state is evidenced by the frequent labor disputes, including over various conflicting aspects of access to and access to state secrets, which are considered in administrative courts. Therefore, the need for a careful revision of certain provisions of the law governing, in particular, the refusal to grant access to state secrets becomes obvious.

Analysis of recent researches and publications. O. Bondar, L. Kupina, O. Semenyuk, A. Tsapenko, O. Yaroshenko studied the legal aspects of termination of the employment contract in connection with the revocation of access to state

secrets. However, today we need new topical research, the search for modern approaches to regulatory issues of dismissal of the employee due to these circumstances.

Target of research. The purpose of the article is to reveal the features of the termination of the employment contract in case of revocation of access to state secrets in Ukraine.

Article's main body. The article covers problematic issues related to the termination of the employment contract at the initiative of the employer in the case of denial of access to state secrets or revocation of access to state secrets if the duties of the employee require access to such secrets. Doctrinal definitions of the concept of «state secret» are analyzed. It is proposed the author's definition of the term «state secret» which means a type of secret information that covers information in the area of defense, economics, science and technology, foreign relations, state security and law enforcement, the disclosure of which harms or threatens the national security of Ukraine and which is protected by the state in accordance with regulations. The authors reveal the content and features of the legal mechanism for granting and revoking access to state secrets. It is proved that the employer must inform the employee in advance that his admission to the state secret carries certain restrictions established by law and he must be acquainted with the established degree of responsibility for violating the law on state secrets. Attention is drawn to the fact that the current legislation of Ukraine does not provide a clear list of positions and jobs that require access to information that is a state secret. This is due to the fact that each company has its own characteristics and the degree of secrecy and nature of information and the degree of admission to it and the admission procedure itself. Therefore, it is hardly possible to apply the methods of systematization and differentiation due to the multiplicity of features, because it will be extremely difficult to foresee all the positions for charging.

Conclusions. It is proposed to exclude such grounds for termination of employment contract as revocation of access to state secrets from the list of grounds for termination of employment at the initiative of the employer and include it in the grounds for termination of employment that do not depend on the will of the employment contract. It is determined that the mechanism of the procedure for granting access to state secrets in relation to certain subjects requires changes at the legislative level which will avoid real threats to the national security of our state. Proposals to the Law of Ukraine «On State Secrets» have been formulated. To obtain access to state secrets, certain entities, such as the President of Ukraine, the Chairman of the Verkhovna Rada of Ukraine, the Prime Minister of Ukraine and other members of the Cabinet of Ministers of Ukraine, the Chairman of the Supreme Court, the Chairman of the Constitutional Court of Ukraine, the Prosecutor General, the Security Service Ukraine, the Chairman and other members of the Accounting Chamber, the People's Deputies of Ukraine, must not only have a written commitment to preserve state secrets but also be inspected by a special body. The refusal to pass a special inspection is an indisputable ground for refusing to grant access to a state secret.

Keywords: termination of the employment contract, state secret, admission of the employee to the state secret, information security, national security, secret information, information with limited access.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Середа О. Г., Красюк Т. В. Розірвання трудового договору у разі скасування допуску до державної таємниці: проблемні питання. *Право та інновації*. 2022. № 2 (38). С. 57–63.